

Arbeid med papir med de yngste barna i barnehagen

Hvordan kan man arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen?

Vilde Finstad Henriksen

[Kandidatnummer: 18]

Bacheloroppgave

[BKBAC3900]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet som en del av min avsluttende utdanning som barnehagelærer med fordypning innen musikk, drama, kunst og håndverk ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Denne oppgaven markerer avslutningen på min utdanning som barnehagelærer ved en høgskole som har vært med på å utvikle meg både faglig og personlig. Jeg har gjennom denne utdanningen blitt mer sikker på meg selv, og min rolle som pedagog. Gjennom min fordypning har jeg fått muligheten til å utvikle mine interesser, jeg har fått utvidet min kompetanse innen kunstoffag og samtidig fått utforsket nye fagområder. Jeg har lært at som pedagog så er man i kontinuerlig utvikling, og man har alltid mulighet til å lære mer.

Arbeidet med bacheloroppgaven har vært både spennende og interessant, men også til tider krevende. Jeg vil benytte denne anledningen til å takke medstudent Luna for gode drøftinger, refleksjoner og ikke minst motivasjon gjennom hele bachelorskriving perioden. Jeg vil gjerne takke familien og samboer David som har holdt ut med meg i stressende perioder, og som har passet på at jeg fikk i meg nok mat og drikke i disse periodene.

Jeg vil takke informanten min som tok seg tid til å stille til intervju og for gode bidrag til datamaterialet, uten deg hadde det vært vanskelig å utforme denne oppgaven. Til slutt vil jeg takke mine to veiledere for god hjelp når jeg har stått fast, og for gode bidrag til veiledning.

Tusen takk!

Trondheim, 28.04.23

Vilde Finstad Henriksen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	4
1.2 Presentasjon av problemstilling	5
1.3 Disposisjon.....	5
2. Teori	5
2.1 Materialet og menneske	5
2.2 Papir	6
2.3 De yngste barna og hundrespråkklighet.....	6
2.4 Pedagogens rolle	7
2.5 Pedagogisk dokumentasjon.....	8
2.6 Barns medvirkning	9
3. Metode	10
3.1 Valg av metode	10
3.2 Kvalitativ metode.....	10
3.3 Intervju og observasjon som innsamlingsmetode.....	11
3.3.1 Intervju.....	11
3.3.2 Observasjon.....	11
3.4 Valg av informant	12
3.5 Gjennomføring av intervju.....	13
3.6 Gjennomføring av prosjektarbeid	14
3.7 Analyse.....	15
3.8 Etiske retningslinjer	15
3.9 Kvalitetsvurdering.....	16
4. Funn & Drøfting	17
4.1 Sanselig utforskning.....	18
4.2 Pedagogen som medforsker	20
4.3 Barns medvirkning.....	22
4.4 Pedagogisk dokumentasjon.....	23
5. Oppsummering og avslutning	25

Litteraturliste27

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

En av grunnene for at jeg valgte å ha papir som tema i denne oppgaven er fordi jeg har fått en spesiell fascinasjon for materialet. Denne fascinasjonen ble dyrket da jeg tidligere har vært med i en teaterproduksjon hvor jeg fikk muligheten til å arbeide med, og utforske med ulike papirmaterialer. I denne produksjonen arbeidet vi med det som heter *deviced theater*, som er en metode hvor man bruker improvisasjon, ofte sammen med et materiale enten bare som en måte å utforske på eller til å lage en forestilling. I vår produksjon fikk vi utforsket hvilken funksjon ulike typer papirmaterialer har, og ulike måter å ta det i bruk på i en teaterforestilling. Jeg har i tillegg til dette gjennomført et prosjektarbeid med papir som tema, i en Reggio Emilia inspirert barnehage jeg hadde praksis i. Den erfaringen jeg hadde fra teater produksjonen var med på å gi meg god inspirasjon til arbeid med papir i barnehagen. Prosjektarbeidet gikk ut på å utforske med papirmaterialet med de yngste barna. Dette førte til at min interesse for papir bare vokste seg større, som videre førte til et ønske om å skrive om papir i denne bacheloroppgaven.

I rammeplanen for barnehagen står det blant annet at «Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre» det står også at barnehage skal bidra til at barna «bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51).

Etter å ha vært på småbarnsavdeling gjennom praksis og i jobb, har jeg blitt mer oppmerksom på hvilket syn vi har på de yngste barna, samt deres rolle i barnehagen. Når man tenker på arbeid med papir, eller andre kunstfaglige materialer så faller blikket lett mot de litt eldre barna. At det kanskje er lettere å gjennomføre prosjekter og skapende prosesser sammen med dem, i forhold til de yngste barna, fordi de som oftest kan bruke verbalspråket til å uttrykke seg på, eller at de har mer erfaring. Jeg har derfor valgt å rette søkelyset mot de yngste barna i barnehagen i denne bacheloroppgaven, da jeg ønsker å undersøke flere måter å arbeide kunstfaglig, og spesifikt med papir, med de yngste barna i barnehagen. Bacheloroppgaven min vil derfor være en fin måte å få dykket dypere inn i dette tema.

1.2 Presentasjon av problemstilling

«Hvordan kan man arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen?»

Jeg vurderte om jeg skulle bruke ordet *hvorfor* i stedet for *hvordan*, men kom frem til at hvis jeg velger å formulere meg med *hvordan* så vil problemstillingen bli mer rettet mot det jeg ønsker å forske på i denne oppgaven.

1.3 Disposisjon

Jeg har delt inn oppgaven i fem deler. Først begrunner jeg mitt valg av tema til min bacheloroppgave, samt presenterer problemstillingen min. Deretter redegjør jeg for det teoretiske grunnlaget. I metodekapittelet vil jeg gjøre rede for hvilken metode jeg har valgt i bachelorprosjektet mitt. I metodekapittelet kommer jeg i tillegg til å skrive om analyse, etiske retningslinjer og kvalitetsvurdering. Videre skriver jeg funn og drøfting. Avslutningsvis foretar jeg en oppsummering av de viktigste momentene i oppgaven.

2. Teori

2.1 Materiale og menneske

Waterhouse (2013) forklarer at materiale er grunnleggende når det kommer til å skape form. Eksempler på dette er leire, trematerialer, leire, maling og papir (Waterhouse, 2013, s. 29). Waterhouse skriver også at de omgivelsene vi har rundt oss er i en kontinuerlig utviklingsprosess. Vi mennesker bruker materialene vi har rundt oss og former dem til å passe de behovene vi har for vår utvikling, og i denne prosessen innebærer det at vi kan se *affordance* til hvert materiale. *Affordance* er, ifølge den amerikanske psykologen James J. Gibson, å klare å se omgivelsenes egenskaper og handlingsmuligheter. Kort forklart: hva tilbyr omgivelsene oss, og hvordan kan vi ta det i bruk? (Gibson, 1986, referert i Waterhouse, 2013, s. 32).

Waterhouse skriver at «Vi er kroppslig materiale, og hele vår fysiske verden består av materialer og materialiteter.» (Waterhouse, 2013, s. 32). Gjennom livet tar vi med oss estetiske opplevelser som har gjort inntrykk på oss, likevel må vi ikke glemme de nære og

små tingene, slik som materialene vi har rundt oss. Disse materialene kan være kjernen til estetiske opplevelser. Ved at barn får oppleve og møte ulike materialer, så vil det ha en innvirkning på utviklingen av sanseapparatet deres (Moe, 2020, s. 167).

2.2 Papir

Papiret ble oppfunnet i Kina for mer enn 2000 år siden, og helt siden da har den kunstneriske siden ved papiret vært viktig. Papiret ble brukt til å dekorere med lenge før det ble brukt til å skrive på. Papir har flere kvaliteter og har et godt potensial som kreativt materiale (Moe, 2020, s. 169). Papir blir ofte brukt til å uttrykke seg på, i form av ord eller bilde, men selve papiret i seg selv har en stor estetisk verdi. Det fine med papir er at det er lett tilgjengelig. Vi finner det blant annet i melkekartonger, pappesker, toalettpapir, tørkepapir, ark, papirposer, kvitteringer osv. I tillegg til dette finnes det utallige mange måter å bruke papir på. Det kan brettes, lages mønstre av, tegne og males på. Det kan bli brukt til konstruksjon, som sansemateriale og masse mer (Moe, 2020, s. 169). Bomull og andre plantefiber kan brukes til å lage papir, men papir lages som regel av cellulose fra nåletrær. Fiberlengden i papiret utgjør kvaliteten på papirproduktet, desto lengre fibre er, desto sterkere blir materiale (Moe, 2020, s. 169).

2.3 De yngste barna og hundrespråklighet

Nesten alle barn mellom ett og tre år, går i dag i barnehage. Hvordan tilbudet er organisert varierer fra barnehage til barnehage. Noen barnehager har delt inn barna i avdeling etter alder, noen har baser med barn fra ett til tre år på samme base og andre har åpne løsninger. Antall på barnegruppene varierer også fra barnehage til barnehage (Greve, 2022, s. 116). Synet på barn har endret seg gjennom tidene og er fortsatt i endring. Før ble små barn sett på som mennesker som ikke hadde noe særlig kunnskap og som måtte «fylles» med kunnskap i løpet av utviklingen sin. Nå blir barn sett på som mer kompetente (Greve, 2022, s. 117). Greve (2022) forklarer dette i sin teori da hun skriver: «Man har gått fra et tenkesett der man har ansett barn som becomings, det vil si noe ufullstendig som skal bli til noe annet enn det de er i dag, til å se på barn som beings, det vil si at barndommen har egenverdi – barn er her og nå.» (Greve, 2022, s. 117). Noe som skiller de yngste barna fra resten av befolkningen, er at verbalspråket ikke er ferdig utviklet. De yngste barna er mer kroppslige, og de inntar verden med hele kroppen og sansene sine (Greve, 2022, s. 117). Kjær & Halland (2019)

trekker frem i sin teori at barn er til stede i øyeblikket via kroppen, og de bruker kroppen sin som et viktig verktøy for å undersøke og forstå verden rundt seg. Hos yngre barn kan en tydeligere se hvordan de utforsker, opplever og lærer om verden gjennom kroppen (Kjær & Halland, 2019, s. 20). De benytter seg mye mer av kroppsspråk, lyder, gester og ansiktsuttrykk for å uttrykke seg, og dette kan fort føre til at de yngste barna ikke blir sett eller hørt på lik linje som andre folk i samfunnet (Greve, 2022, s. 117).

I Reggio Emilia filosofien forklares det at barn har hundre språk. «De hundre språkene er en metafor for de mange uttrykksmåtene et barn (og hvilket som helst menneske) opprinnelig har tilgang til for å forstå og tolke seg selv og verden. Gjennom å se og trene på så mange uttrykksmåter som mulig får barnet «svømme i sin personlighet» og får tiltro til sine egne evner.» (Jonstøij & Tolgraven, 2008, s. 29). Det å uttrykke seg *på* ulike materialer som for eksempel papir er noe mange er kjent med, men å uttrykke seg *gjennom* selve materialet er også en form for bruk av språk.

2.4 Pedagogens rolle

«En god barnehagelærer er også en skapende barnehagelærer.» (Waterhouse, 2022, s. 128). Waterhouse (2022) mener at for å bli god på å lede skapende prosesser i barnehagen, så må man ha erfaringer med å skape, man må også ha erfaringer i møter med materialer, uttrykksformer og teknikker, samt egne ideer og ferdigheter (Waterhouse, 2022, s. 128).

Hvis vi har et ønske om at barna skal være til stede i en pedagogisk praksis, er det nødvendig at pedagogen selv er til stede som aktivt subjekt. Det er gjennom interaksjon og samspill grunnlaget for dannelse og læring kan finne sted (Letnes, 2020, s. 75). Når man skaper og erfarer sammen, vil man kunne virke som et stillas for hverandres læring. Et sentralt element i kunstpedagogikken er å kunne dele og vise frem det man har skapt til hverandre. Det å kunne fremtre tydelig kunstfaglig og pedagogisk er betydningsfullt for at barna skal ha noen å imøtekomme (Letnes, 2020, s. 75).

I rammeplanen for barnehagen står det at: «Personalet skal være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51).

Waterhouse skriver blant annet at dialogen har en sentral plass i barnehagen for at personalet skal få innsikt i hva barna tenker, deres assosiasjoner, og hvilke kunnskaper de har i de ulike

estetiske prosessene i barnehagen. Dialog er interaksjon, man påvirkes i en dialog, samt at man påvirker andre. Hvis man som barnehagelærer skaper sammen med barn, så vil de naturlig finne inspirasjon hos oss, samtidig som de vil kunne inspirere oss tilbake via en estetisk dialog. Waterhouse skriver også: «Når man handler sammen, utvikles også et skapende fellesskap, og i dette fellesskapet finnes flere språk.» (Waterhouse, 2022, s. 128).

2.5 Pedagogisk dokumentasjon

Dette skriver Frisch (2020) om pedagogisk dokumentasjon: «En pedagogisk barnehagepraksis med bruk av pedagogisk dokumentasjon har sine røtter i Reggio Emilias barnehager. Hva er pedagogisk dokumentasjon, og hvorfor er dette relevant i en kunst- og håndverksfaglig kontekst?» (Frisch, 2020, s. 47).

«Dokumentasjoner fra hverdagen danner kunnskapskilder som kan belyse både teorier og praksiser. Vi retter blikk og fokus mot dokumentasjoner vi har fra ulike deler av praksis, og begynner å spørre oss hva som ligger til grunn for valgene vi gjør.» (Kolle, Larsen & Ulla, 2017, s. 22). Ved bruk av pedagogisk dokumentasjon vil personalgruppen få mulighet til å utforske og undre seg over utfordrende teorier og praksis som oppstår i barnehagen. Teoriene her er mer enn bare det man leser om i pensumbøker eller blir presentert for på forelesning. Det som er fascinerende med disse teoriene er at de er rundt oss hele tiden, og kan finnes overalt. De blir skapt og delt i dagligdagse hendelser og situasjoner (Kolle, Larsen & Ulla, 2017, s. 22).

I rammeplanen for barnehagen står det at: «Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39). I en kunstfaglig kontekst kan pedagogisk dokumentasjon gjennomføres for eksempel via observasjoner, ved hjelp av bilder, notater og til og med skisser av barnas egne skapende prosesser (Frisch, 2020, s. 47).

Gjennom disse dokumentasjonene kan vi enklere se på hva som interesserer barna, og hva barna er opptatt av. Med utgangspunkt i dette, kan man velge hvor søkelyset skal rettes i faglige prosjekter i barnehagen. Pedagogisk dokumentasjon i reggiobarnehagene har et mål om å gjøre barnets kompetanse og kompetanseutvikling synliggjort (Frisch, 2020, s.48). Ifølge Frisch så er dette «et viktig bidrag til barnehagens nyere pedagogiske og kunst- og håndverksfaglige historie.» (Frisch, 2020, s.48).

2.6 Barns medvirkning

Som barnehagelærerstudent så vet jeg at når man jobber i barnehagen, så er det helt sentralt å legge vekt på barns medvirkning. I forbindelse med denne oppgaven så ønsker jeg å rette blikket mot hvordan det blir lagt til rette for barns medvirkning for de yngste barna i barnehagen.

I barnehageloven §3 står det at «Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.» (Barnehageloven, 2005, §3).

I rammeplanen for barnehagen står det blant annet at «Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp alle barns ulike uttrykk og behov.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

Det kan være enklere å tolke signalene fra barn som klarer å bruke verbalspråket til å uttrykke seg (Larsen & Slåtten, 2020, s. 309). Ifølge rammeplanen så skal barnehagen være oppmerksom på barnas ulike måter å uttrykke seg på, og legge til rette for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, individuelle forutsetninger, erfaringer og utfra hvilke behov barna har (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Larsen og Slåtten (2020) belyser dette i sin teori der de skriver at medvirkning må skje ut fra barnas forutsetninger. Voksne har et annet perspektiv, og ser ting på andre måter enn barn. Derfor kan det være enklere å ta barns medvirkning på alvor gjennom leken og gjennom andre ytringer, enn i barnas samtale med voksne. I samtalen mellom voksen og barn så har voksne en rolle som fører til at barna tilpasser seg lett til det tema som samtalen går ut på, noe som kan føre til at barnet opplever at det ikke får uttrykt eller ytret seg på sin måte (Larsen & Slåtten, 2020, s. 309).

3. Metode

3.1 Valg av metode

Det er i hovedsak to metoder å velge mellom når man skal velge forskningsmetode, disse metodene er kvalitativ og kvantitativ metode. Det som skiller disse metodene er hvordan datamaterialer blir registrert, analysert og hva det blir lagt vekt på i forskningen. Kvantitative metoder legger vekt på antall og utbredelse, mens kvalitative metoder legger vekt på betydning og går mer i dybden i forskningen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). I og med at jeg har brukt ordet *hvordan* i problemstillingen min, trengte jeg å bruke en metode som ville hjelpe meg å besvare *hvordan* man kan arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen. Jeg har da valgt å anvende en kvalitativ metode. Jeg ser på det som den beste metoden å undersøke på for å kunne besvare problemstillingen min, da det vil gi meg et bredere innblikk i det jeg ønsker å dykke dypere inn i.

3.2 Kvalitativ metode

«Kvalitative forskningsmetoder kan brukes til systematisering av og gi innsikt i menneskelige uttrykk, enten språklige ytringer (i skrift eller tale) eller handling (atferd).» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Kvalitative metoder innebærer det å gå i dybden på forskningen, og det legger større vekt på betydningen av ting (Thagaard, 2018, s. 16). Metodeopplegget i kvalitative studier har derfor et preg av fleksibilitet. Utformingen av prosjektet kan endres i løpet av undersøkelsesprosessen, og vi kan gjøre oss nye erfaringer underveis ved datainnsamlingen. Når man arbeider med kvalitative studier i felten, som intervju eller observasjon så vil man få en nærhet til kildene eller informantene. Alle typer data innenfor kvalitativ metode blir vinklet mot en forståelse av de sosiale fenomenene som blir forsket på. (Thagaard, 2018, s. 16). Som en del av den kvalitative metoden har jeg valgt å gjennomføre intervju med informant, samt ta i bruk tidligere observasjoner jeg har fra gjennomføring av prosjektarbeid med papir.

Jeg hadde egentlig et ønske om å få komme tilbake til barnehagen å observere, eller gjennomføre deltakende observasjon i barnehagen med fokus på papirmateriale. Jeg fikk da beskjed om at de var ferdig med prosjektarbeidet om papir, og at de hadde valgt å avslutte det fordi barna ikke visste noe særlig interesse for det lenger. Jeg så da ikke lenger noen grunn til

å skulle starte det opp igjen, og med tanke på at jeg sitter på en del datamaterialet fra prosjektarbeidet mitt så ville jeg heller ta dette i bruk.

3.3 Intervju og observasjon som innsamlingsmetode

3.3.1 Intervju

Den mest valgte metoden i kvalitativ forskning er forskjellige måter å gjennomføre intervju på. Det som kalles *dybdeintervjuer*, går som regel ut på å legge til rette for en situasjon hvor samtalen kan relativt fritt dreie seg om spesifikke temaer som forskeren på forhånd har bestemt (Tjora, 2021, s. 113). Bergsland og Jæger (2022) beskriver intervju som en mellommenneskelig situasjon, at det er «en samtale mellom to partnere om et tema av felles interesse.» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34).

Intervju ble for meg en relevant innsamlingsmetode, da jeg ønsket å få et bedre innblikk i hvordan informanten min har arbeidet med temaet jeg har valgt til oppgaven min. På denne måten kunne jeg få tydelige og konkrete svar på de spørsmålene jeg hadde, samt at jeg fikk en god del informasjon som er aktuelt til det jeg skal skrive om.

Min kunnskap om temaet jeg har valgt blir viktig i en slik intervjusituasjon. Dette for å kunne stille de riktige spørsmålene som er relevant for min oppgave (Bergsland & Jæger, 2022, s.32).

Jeg bestemte meg for å gjennomføre et delvis strukturert intervju. Denne formen for intervju blir ofte brukt i kvalitative studier (Thagaard, 2018, s. 91).

Det som karakteriserer et delvis strukturert intervju er at temaene for prosjektet er hovedsakelig bestemt på forhånd, men som intervjuer bestemmer man rekkefølgen av temaene underveis i intervjuet. Det har en fleksibel struktur, noe som gjør at vi kan tilpasse spørsmålene til det informanten beskriver, i tillegg til å inkludere spørsmål som ikke var planlagt i forkant (Thagaard, 2018, s. 91).

3.3.2 Observasjon

Observasjon egner seg godt når man skal studere samhandling mellom mennesker. «Intervju og observasjon er nært forbundet med hverandre innen kvalitativ metode, og det er naturlig at disse metodene vil overlape hverandre noe.» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 36).

Som nevnt i innledningen så startet jeg et prosjektarbeid om papir i en praksisbarnehage, og fikk da lov av barnehagen til å ta bruk de datamaterialene jeg har fra prosjektet. Det datamaterialet jeg kommer til å ta i bruk i denne oppgaven er hovedsakelig observasjoner gjort i gjennomføringen av prosjektet. Ved å kunne bruke dette datamaterialet vil jeg enklere kunne vise til egne erfaringer i barnas møte med papir.

Jeg hadde gjennomført observasjoner, før jeg gjennomførte intervjuet. I lys av teorien til Bergsland og Jæger (2022) så kan observasjonene gi utgangspunkt for spørsmål til intervjuene og motsatt. Perspektiver som utfolder seg i intervjuene, kan utforskes dypere i observasjoner. Disse to metodene komplementerer hverandre på en god måte. Etter manges formeninger så kan bruken av både intervju og observasjon gi oss bedre datamateriale enn hva bare en metode alene ville gjort (Bergsland & Jæger, 2022, s. 36).

Det finnes mange måter å ta i bruk observasjon på i barnehagen. Den mest brukte observasjonsmetoden er *deltakende observasjon* (Frønes, 2019, s. 86). Dette er den metoden jeg tok i bruk i gjennomføringen av prosjektarbeidet. Frønes (2019) skriver at å være deltakende og i samspill med barna gjennom aktiviteter og lek, vil gi oss de beste mulighetene til å få et innblikk i hvordan barna har det i barnehagehverdagen. Dette innebærer at man som barnehagelærer har en observatørrolle hvor man er involvert i hendelsene og får et innenfra perspektiv på det som skjer. En risikofaktor når det kommer til deltakende observasjon er at som deltakende i en handling, er det stor sannsynlighet for at man påvirker situasjonen (Frønes, 2019, s. 86). Dette er noe jeg var bevist på i selve gjennomføringen, men også i etterkant ved analyse og refleksjon av observasjonene.

3.4 Valg av informant

I kvalitative intervjustudier er hovedregelen at man velger informanter som av ulike grunner kan gi reflekterte uttalelser om det valgte temaet (Tjora, 2021, s. 145).

Jeg valgte å kontakte en informant jeg hadde kjennskap til fra før, og som jeg vet har en del kunnskap om tema jeg har valgt. Informanten var med på prosjektarbeidet mitt om papir, og har sammen med de andre ansatte startet et eget prosjekt om papir og har arbeidet med dette en stund etter at jeg var ferdig. Derfor syntes jeg det var interessant å få komme tilbake og gjennomføre et intervju for å få et større innblikk i hva de har gjort i deres prosjekt.

Jeg tok personlig direkte kontakt med informant, og forklarte hva bacheloroppgaven min gikk ut på, og om jeg kunne få komme og gjøre et intervju. Dette var informanten min positiv til, og vi satte opp intervju kort tid etter.

Jeg valgte å bare ha én informant, da jeg kom frem til at det var nok for å gi meg den dataen jeg trengte til min bacheloroppgave. Jeg var inne på tanken om å ta kontakt med flere, men i og med at jeg i tillegg hadde observasjoner, kom jeg til konklusjon om at det er bedre å bare ha den ene informanten som sitter på mye kunnskap om temaet jeg har valg, og som kunne gi meg relevant datamateriale til oppgaven min. Informanten min er dermed ikke tilfeldig valgt for å representere en større folkemengde. Jeg har da valgt det Tjora (2021) kaller for *strategisk utvalg* (Tjora, 2021, s. 145).

3.5 Gjennomføring av intervju

Jeg valgte å lage en intervjuguide, hvor jeg hadde skrevet ned spørsmål jeg trengte svar på med tanke på problemstillingen min. Dette hjalp meg når jeg skulle transkribere og analysere datamaterialet fra intervjuet. Det var i tillegg en fin måte å gjennomføre intervjuet uten unødvendige stopp. Jeg fulgte ikke denne guiden til punkt og prikke, da jeg hadde valgt å gjennomføre et delvis strukturert intervju. Den var likevel grei å ha for å få en tydeligere oversikt over temaene jeg ønsket å belyse i løpet av intervjuet. Før vi startet intervjuet, fikk jeg komme å se på bilder og skapte produkter fra prosjektet de har jobbet med. Jeg fikk lov til å ta bilder der barnas ansikt var skjult. Dette var en veldig fin innfallsvinkel til intervjuet, og jeg startet med å spørre om informanten kunne fortelle fritt om hvordan de har arbeidet med prosjektarbeidet med papir. Under intervjuet kunne informanten henvise til bildene og det barna hadde skapt. I og med at jeg hadde valgt en delvis strukturert metode, lot jeg informanten min prate fritt, og stilte deretter oppfølgingsspørsmål. Informanten svarte på mye av det jeg hadde skrevet ned i intervjuguiden i den frie samtalen. Ifølge Thagaard kan man i en delvis strukturert metode følge med på informantens fortelling, og samtidig passe på at de temaene som er relevante for problemstillingen blir svart på i løpet av intervjuet (Thagaard, 2018, s. 91).

Bergsland og Jæger (2022) mener at intervjuet kan preges av relasjonen mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet, og at det har mye å si på hvordan intervjuet forløper (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Jeg opplevde at samtalen fløt lett. Til tider føltes det mer som en refleksjonssamtale enn et intervju, siden vi har kjennskap til hverandre og hadde

arbeidet en liten periode med prosjektet mitt sammen. Dette ser jeg på som positivt, for da opplevde jeg at jeg fikk et bredere innblikk i prosjektet deres og det jeg lurte på i lys av problemstillingen min, i forhold til hvis jeg bare hadde fulgt de spørsmålene jeg hadde på skjema. I løpet av intervjuet fremtrådte jeg med et kroppsspråk som viste at jeg var interessert i det som informanten pratet om, samt bruk av bekræftende nikk og bekræftende ord til det som ble fortalt. Dette kan kalles *aktiv lytting*, som er intervjuerens kompetanse til å lytte på en aktiv måte til det informanten forteller. Det vil ha stor betydning for kvaliteten på selve intervjuet (Bergsland & Jæger, 2022, s.34).

3.6 Gjennomføring av prosjektarbeid

Prosjektarbeid i barnehagen er en prosess hvor barn og voksne fordyper seg sammen i, og bearbeider spesifikke emner og temaer. I prosjektarbeid står barns medvirkning sentralt, og de får være en del av planleggingen, vurdering og utviklingen av de ulike prosessene. (Bergsland & Jæger, 2022, s. 41). Å dokumentere og synliggjøre prosessen underveis i et prosjektarbeid er fundamentalt. Et prosjektarbeid som er godt gjennomført, vil kunne gi godt datamateriale i form av notater fra observasjonene, bildedokumentasjon, praksisfortellinger og lignende. Disse datamaterialene kan tas med videre til drøftingsdelen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 36).

Jeg gjennomførte et prosjektarbeid på en småbarnsavdeling. Prosjektet hadde en varighet på cirka to uker, hvor temaet var papir. Det er flere grunner til at jeg valgte papir som tema til prosjektarbeidet. En av grunnene var at jeg observerte at barna lekte med papiret som fantes på avdelingen, for eksempel observerte jeg at de kastet tørkepapiret opp i luften, og så på at det seilet ned. De var også opptatt av å kjenne og føle på papiret som lå på stellebordet. Dette førte til at jeg valgte et overordnet mål for prosjektarbeidet som var: *Å utvide barnets erfaringsverden.*

I forkant av prosjektet lagde jeg en didaktisk plan på hvordan jeg så for meg at prosjektarbeidet skulle starte. I den didaktiske planen skrev jeg ned forutsetninger som hvilket rom jeg tenkte å bruke, hvem av de ansatte som skulle være med, antall barn, og hvilke materialer jeg hadde behov for. De første dagene med prosjektet fikk barna utforske med forskjellige typer papir. Videre fikk de utforske med papir og lys, og så fikk de utforske med papir og vann. Etter hver gjennomføring fylte jeg ut et refleksjonsskjema som er inspirert av barnehagen (se figur 1). Dette var et skjema barnehagen pleide å bruke ved

gjennomføring av prosjekter. Ved bruk av dette i prosjektet mitt så hjalp det meg med å få et bredere perspektiv på det vi hadde gjort, det fikk meg til å reflektere, samt at det hjalp meg med veien videre.

Hva interesserte barna? Hva kommer barna tilbake til?	Hva kan man undersøke videre? Fenomener	Pedagogens spørsmål til videre refleksjon	Veien videre?

Figur 1. Refleksjonsskjema

3.7 Analyse

Før man begynner på analysearbeidet, må datamaterialet man har samlet klargjøres (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). Siden jeg hadde med en sekretær som tok notater for meg under intervjuet, hadde jeg allerede en ganske detaljert og klar tekst. Jeg gikk gjennom teksten kort tid etter intervjuet og finskrev det som stod. Bergsland og Jæger (2022) skriver at den mest brukte prosedyren er å gjøre om det datamaterialet man har samlet inn til en skriftlig tekst. Analysen dreier seg alltid om å redusere datamengden, og utarbeide struktur, orden og mening (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). Ved å strukturere datamaterialet ble det enklere for meg å få oversikt, og jeg hadde et håp om at det skulle bli lettere å starte på selve analysen.

Selve analysen har for meg vært utfordrende da jeg slet med å komme i gang, og var usikker på hvordan jeg skulle bearbeide datamaterialet jeg hadde. Etter veiledning og tips fra medstudenter, kom jeg frem til at jeg skulle bruke fargekoder. Jeg leste gjennom intervjuet og observasjonene og brukte farger til å markere begreper som jeg oppfattet som relevant til min problemstilling. Videre sammenlignet jeg de begrepene jeg hadde fra intervjuet med de jeg hadde fra observasjonene og jobbet meg frem til temaer jeg ville ha med i funn og drøftingsdelen. Temaene jeg kom frem til er *sanselig utforskning, pedagogen som medforsker, barns medvirkning og pedagogisk dokumentasjon*.

3.8 Etske retningslinjer

Som hovedregel skal forskere skaffe et forskningsetisk samtykke til deltakelse i forskningen de skal gjennomføre. Samtykke skal være frivillig, tydelig og informert (NESH, 2019). Et informert samtykke innebærer at informanten skal få informasjon om hva forskningen går ut

på og hvilke mål som er satt for undersøkelsen, her skal det også stå tydelig at det er frivillig å delta, samt at de har lov til å trekke seg når som helst om det er ønskelig, uten at det gir negative konsekvenser for dem (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Jeg tok kontakt med barnehagen og fikk godkjenning om å få ta i bruk datamaterialer fra det prosjektarbeidet jeg hadde gjennomført i praksis, samt at jeg spurte om å få komme tilbake til barnehagen å gjennomføre et intervju knyttet til prosjektet de hadde jobbet videre med etter jeg var ferdig i praksis. Dette var de positive til, og jeg skrev et informasjons og samtykke skjema, hvor jeg forklarte målet med forskningen min, samt hva det innebar å være med. Jeg informerte på forhånd i samtale med informant, og skrev i informasjons og samtykkeskjema at det er frivillig å bli med, og at det er lov til å trekke seg når som helst.

«Konfidensialitet medfører at man ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre deltakernes identitet.» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47) Forskeren må derfor lage koder eller bruke fiktive navn på de som deltar i bacheloroppgaven (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Jeg har anonymisert informanten min slik at det ikke skal være mulig å finne tilbake til hvem dette er, eller hvilken barnehage jeg har brukt. Jeg har valgt å ikke bruke fiktivt navn, men bruker heller «informanten». Jeg har heller ikke tatt med kjønn på informanten, da det ikke er relevant for oppgaven min. Når jeg skriver om prosjektarbeidet er jeg veldig nøye på sensitive opplysninger, jeg bruker ikke navn på barna, og har valgt å heller ikke skrive i koder. I stedet skriver jeg «barna» i flertall. I og med at jeg ikke hadde så mange barn av gangen ved gjennomføring av prosjektet blir det mest relevant å gjøre det på denne måten, samt at observasjonene går mer ut på hva som skjedde og selve situasjonen, ikke hva hvert enkelt barn gjorde.

3.9 Kvalitetsvurdering

«Reliabilitet kan i kvalitative studier knyttes til spørsmålet om pålitelighet, om forskningen utføres på en tillitvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn, og hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes.» (Thagaard, 2018, s. 188).

Jeg brukte en kvalitativ metode, hvor jeg tok i bruk datamaterialer fra observasjoner gjennomført i et prosjektarbeid, samt gjennomføring av intervju med informant som også kjente til prosjektarbeidet mitt. Noe som kan svekke reliabiliteten til oppgaven min er at jeg bruker data fra observasjoner som er over et år gammelt, men noe som er med på å trekke

opp er at disse observasjonene ble finskrevet rett etter de ble gjennomført, samt at jeg har bearbeidet dem, og reflektert rundt dem samtidig som jeg gjennomførte prosjektarbeidet, og i senere tid etter jeg var ferdig med prosjektet. Observasjonene og refleksjonene lå derfor friskt i minne, i tillegg til at jeg hadde dem skriftlig tilgjengelig da jeg begynte på oppgaven min. Det at jeg har tatt i bruk billedokumentasjon i gjennomføring av prosjektet vil også være med på å berike reliabiliteten til oppgaven, da det er tydelige bilder på hva som ble gjort. Jeg valgte å ikke søke SIKT (tidligere NSD). Da jeg gjennomførte intervjuet med informanten min, så hadde jeg derfor ikke mulighet til å bruke båndopptaker. Dette er med på å trekke ned reliabiliteten til oppgaven min, men i og med at jeg hadde med en sekretær som var med å ta notater under intervjuet så er det med på å styrke reliabiliteten. Jeg valgte også å gå gjennom teksten fra intervjuet samme dag som det ble gjennomført. Jeg finskrev det som stod, og gjorde det om til en sammenhengende tekst.

4. Funn & Drøfting

Papir er en stor del av hverdagen vår. Vi bruker det hver dag uten å kanskje tenke over det, men hvordan blir papiret egentlig tatt i bruk i barnehagen? Det jeg tidligere har opplevd i barnehager jeg har vært i, er at barn tar ett tegneark og tegner et par streker på det, for at de så tar et nytt ark eller at det blir kastet. Jeg har også opplevd at ark og annet papir ikke ligger tilgjengelig for barna. Det har enten blitt låst inn i et skap, eller blitt lagt på øverste hylle slik at de ikke får tak i det uten å måtte spør en voksen om hjelp. Da jeg har stilt spørsmål til barnehagene om hvorfor det er slik, har jeg fått svar tilbake om at det blir fort mye søppel, og at papiret blir bare liggende rundt om i barnehagen. Jeg har ikke noe ønske om å se ned på tegneaktiviteter på ark i barnehagen, eller hvorfor de velger å gjemme bort tegneark og papir, men vil heller få frem at papir har mange flere muligheter enn man kanskje tror. Med problemstillingen min «*Hvordan kan man arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen?*», vil jeg i dette kapittelet legge frem funn, og drøfte datamaterialene jeg har samlet inn. Jeg har valgt å slå sammen funn og drøfting til et kapittel da det vil gi en bedre oversikt. Jeg har delt dette kapittelet inn i fire temaer som utpekte seg da jeg gjennomførte analyse av datamaterialet, og som jeg mener er relevant for å besvare problemstillingen min. Temaene jeg har valgt er *sanselig utforskning, pedagogen som medforsker, barns medvirkning, og pedagogisk dokumentasjon.*

4.1 Sanselig utforskning

I lys av det teoretiske grunnlaget og analysen jeg har gjort av datamaterialene, har jeg valgt å skrive om sanselig utforskning. Dette fordi det var noe som fremhevet seg, og som ble gjentakende i de datamaterialene jeg hadde. Jeg kommer til å trekke frem barnas sanselige utforskning i prosjektarbeidet jeg gjennomførte, og det prosjektarbeidet som barnehagen gjennomførte, samt knytte det opp mot relevant pensumlitteratur jeg har skrevet i teorikapittelet. Jeg har valgt å ta med sitater fra informantene mine, og jeg kommer til å drøfte rundt funnene jeg har gjort.

De yngste barna tar inn verden på en mer kroppslig måte enn oss voksne. Barn lever i ett med omgivelsene, og for dem så er verden helt ny. Det blir da naturlig for dem å ta i bruk kroppen og sansene når de utforsker og undersøker omgivelsene rundt seg. Ifølge Kjær og Halland (2019), er barn til stede i øyeblikket gjennom kroppen. De tar i bruk alle sansene sine, for å utforske materialer som befinner seg rundt dem (Kjær & Halland, 2019, s. 20). I starten av prosjektarbeidet mitt fokuserte jeg på utforskning av papir, og barna fikk muligheten til å utforske med forskjellige typer papirmaterialer. I teoridelen har jeg tatt med det Moe (2020) skriver om papir, og hvordan papir ofte blir brukt til å uttrykke seg på, i form av ord eller bilde. Selve papiret i seg selv har en stor estetisk verdi, og at det fine med papir er at det er lett tilgjengelig (Moe, 2020, s. 169).

I første gjennomføring av prosjektarbeidet fant jeg frem forskjellige typer papirmaterialer som jeg hadde funnet rundt om i barnehagen, jeg la disse materialene i et rom utenfor avdelingen. Jeg prøvde å legge frem materialene på en interessant måte, og på en måte som skulle invitere til utforskning (Se bilde 1). Ettersom rommet jeg brukte var ganske stort, og at barna ikke brukte dette rommet daglig, opplevde jeg at de var mer opptatt av rommet enn av materialene. Ved neste gjennomføring valgte jeg å heller avgrense området, og la ut de samme papirmaterialene i et hjørne på et av de mindre rommene på avdelingen, og skapte et slags «rom inni rommet». Dette førte til at barna var mer opptatt av materialene enn av rommet.

Bilde 1. Fra første gjennomføring i det store rommet. (Fra mitt prosjektarbeid)

Som vi kan se på bilde 2, så nærmest bader barna i papiret. De brukte hele kroppen til å utforske med papirmaterialet. I teoridelen har jeg tatt med et sitat fra Waterhouse hvor hun skriver at «Vi er kroppslig materiale, og hele vår fysiske verden består av materialer og materialiteter.» (Waterhouse, 2013, s. 32). Jeg observerte at papiret ikke var et fremmed materiale for barna. De viste ikke til at de var redde eller skeptiske til papirmaterialene. Dette kan være fordi papir er noe de har rundt seg hele tiden. Barna i denne barnehagen har blant annet tidligere erfaring med papir i form av tørkepapir, tegnepapir, dopapir og papiret på stallebordet. Som Moe (2020) skriver så er det fine med papir at det er lett tilgjengelig, og det finnes utallige mange måter å anvende papiret på. Det kan bli brukt til konstruksjon, som sansemateriale og masse mer (Moe, 2020, s. 169). Jeg opplevde at en viktig del av denne gjennomføringen var å la barna få utforske på den måten de gjør best, nemlig gjennom kroppen og det sanselige. De andre ansatte som var med på denne gjennomføringen ga barna rom og tid til å få oppleve papirmaterialet. De ga lite føringer til barna og fulgte barnas impulser i møte med materialet.

Bilde 2. «Bading» i papiret. (Fra mitt prosjektarbeid)

Informanten trekker også frem barnas sanselige utforskning i intervjuet. Informanten forteller at de hadde skapt et helt rom til utforskning av papir på avdelingen (se bilde 3), her fikk barna plass og mulighet til å utforske papiret på den måten de ønsket selv. Etter en stund innså de at det ble veldig mye søppel av dette papiret, og at det ikke var særlig miljøvennlig. Da kom ideen om at de kunne lage eget papir med det papiret som var blitt brukt til å utforske med, dermed utviklet prosjektet seg fra å utforske papir til å skape papir selv. Moe (2020) forklarer at papir har flere kvaliteter og det har et godt potensial som kreativt materiale (Moe, 2020, s. 169).

Bilde 3. En del av papirrommet. (Fra barnehagens prosjektarbeid)

I valget om å gjenbruke papiret, ser pedagogene her *affordance* til papirmaterialet. I teoridelen har jeg tatt med det den amerikanske psykologen James J. Gibson skriver om *affordance*, at det innebærer å klare å se omgivelsenes egenskaper og handlingsmuligheter. Det handler om hva omgivelsene tilbyr oss, og hvordan vi kan ta de i bruk (Gibson, 1986, referert i Waterhouse, 2013, s. 32). I prosjektarbeidet så har pedagogene testet ut hvilke muligheter papirmaterialet har, og funnet en annen måte å anvende det på.

I deres prosjekt om å skape papir, så var barna med på hele prosessen. De utforsket gjennom å rive, bløtlegge, og fikk kjenne på papiret. Barna var med på å ta opp papirmassen og tømme det over i former og presse ut vannet. Informanten forteller at barna hadde ulik respons til denne papirmassen. De trengte tid til å bli kjent med det, noen syntes det var ekkelt og kalte det «bæsj», mens andre syntes det var deilig å ta på. Informanten min forteller også i intervjuet at de gjennomførte aktiviteten med å lage papir i flere omganger. I videre arbeid med prosjektet utforsket de med farger og mønstre på papiret.

Bilde 4. Ark laget under prosjektet (Fra barnehagens prosjektarbeid)

Bilde 5. Produkt fra prosjektet. (Fra barnehagens prosjektarbeid)

4.2 Pedagogen som medforsker

I denne delen kommer jeg til å skrive om pedagogen som medforsker. Begrepet *medforsker* er et begrep som informanten min brukte under intervjuet, og jeg har valgt å ta det med som en overskrift da jeg syntes det beskriver godt det jeg vil få frem i denne delen. Her kommer jeg til å skrive om hvordan pedagogene var med i prosjektarbeidene. Jeg kommer til å skrive om hvilken rolle jeg hadde i eget prosjektarbeid, for så å trekke inn hvilken rolle pedagogene hadde i barnehagens prosjektarbeid. Jeg tar i bruk sitater fra informanten min, og drøfter rundt funnene jeg har.

Hvis vi har et ønske om at barna skal være til stede i en pedagogisk praksis, er det vesentlig at pedagogen også er til stede som en aktiv deltaker i samspillet, på den måten kan interaksjon og samspill være med på å danne grunnlag for dannelse og læring (Letnes, 2020, s. 75). Da jeg startet prosjektarbeidet, la jeg først og fremst til rette for at barna skulle få utforske papirmaterialene, men fant fort ut at det ikke nyttet å bare sitte på sidelinjen og observere. Her var det bare å kaste seg ut i papiret sammen med barna, og jeg merket fort hvor mye det hadde å si på deres opplevelse i møte med papiret når jeg som voksen var engasjert og viste interesse for å utforske sammen.

Bilde 6. Utforskning av papiret sammen. (Fra mitt prosjektarbeid)

Moe (2020) skriver at gjennom livet så tar vi med oss estetiske opplevelser som har gjort inntrykk på oss. Når man deltar i aktiviteter, tar man med seg forskjellige erfaringer man har fra tidligere, på lik måte som barna (Moe, 2020, s. 167). Selv om jeg satt på en del kunnskap om papir, valgte jeg likevel å være nysgjerrig sammen med barna ved å uttrykke meg med setninger som «Åj, se på dette!» og «Wow, hva er det?». Ansiktsuttrykket og kroppsspråket mitt ble særlig viktig i og med at jeg jobbet med de yngste barna. Det å respondere med kroppen og blikket, ble en viktig faktor da barna kom til meg med ulike typer papir og ville vise det frem, vise hva papiret kunne gjøre, som for eksempel å kaste det opp i luften og la det seile ned, eller høre på hvilken lyd det laget hvis man reiv i det.

Informanten min påpeker at målet med prosjektet deres var ikke det ferdige produktet, men selve prosessen og utforskningen av det å skape noe sammen. Informanten forklarer også at de voksne var *medforskere*, og at de jobbet og utforsket sammen med barna i prosessen med å lage papir. Letnes (2020) mener at når man skaper og erfarer sammen, så vil man kunne virke som et stillas for hverandres læring. Et sentralt element i kunstpedagogikken er å kunne dele og vise frem det man har skapt til

hverandre. Å kunne fremtre tydelig kunstfaglig og pedagogisk, er betydningsfullt for at barna skal ha noen å imøtekomme (Letnes, 2020, s. 75). Waterhouse (2022) mener at for å bli god på å lede skapende prosesser i barnehagen, må man ha erfaringer med å skape, man må også ha erfaringer i møter med materialer, uttrykksformer og teknikker, samt egne ideer og ferdigheter (Waterhouse, 2022, s. 145). På den ene siden kan man tenke at man burde ha noen form for erfaring fra før man starter et prosjektarbeid, mens på den andre siden så er det selve prosessen med å skape sammen som vil stå sentralt. Det informanten min trekker frem i intervjuet er at ingen av de voksne på avdelingen hadde noe erfaring med å lage papir fra før, det å utforske og prøve seg frem sammen med barna førte til en spennende og berikende prosess. I lys av teorien til Waterhouse menes det at man også burde ha erfaringer i møte med materialer (Waterhouse, 2022, s. 145). Dette jeg vet at personalet hadde da noen av dem var med på mitt prosjektarbeid, samt at de har vært med barna på å utforske papir i dette rommet som de fylte med papirmaterialer (se bilde 3).

Bilde 7. Dokumentasjon fra barnehagens prosjekt med papirmasse, barn og voksne utforsker og skaper sammen (Fra barnehagens prosjektarbeid)

4.3 Barns medvirkning

Jeg har med et sitat fra rammeplanen for barnehagen i teorikapittelet hvor det står: «Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp alle barns ulike uttrykk og behov.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

Barns medvirkning var et av begrepene som utpekte seg i arbeidet mitt med det teoretiske grunnlaget og i analysearbeidet. Jeg har derfor valgt å ta det med som en del av funn og drøfting. I denne delen kommer jeg til å ta med hvordan barns medvirkning kommer frem i eget prosjektarbeid, samt hvordan det blir lagt til rette for i prosjektarbeidet til barnehagen.

I starten av prosjektarbeidet mitt hadde jeg lest mye om barns medvirkning på forhånd. Likevel lærte jeg at det er noe som må erfares og arbeides med, jeg opplevde at det ikke nyttet å bare ha kunnskap om barns medvirkning, man må også få erfart det i praksis. Som jeg nevner tidligere så har jeg litt kunnskap om arbeid med papir fra før, det ville derfor være lett for meg å ønske å ta styring i prosjektet. Her var det bare å ha is i magen, og være flink til å observere hva barna uttrykte. Det at jeg gjennomførte dette prosjektet med de yngste barna i barnehagen, innebar at jeg også måtte være bevisst på hvilke måter de uttrykker seg på. De benytter seg mye mer av kroppsspråk, lyder, gester og ansiktsuttrykk når de uttrykker seg. Dette kan fort føre til at de yngste barna rett og slett blir oversett, eller ikke blir forstått på lik linje som andre folk (Greve, 2022, s. 117). Ifølge Reggio Emilia filosofien har barn hundre språk, og de kan uttrykke seg på mange forskjellige måter enn bare ved bruk av ordene sine (Jonstøij & Tolgraven, 2008, s. 29). Det at jeg ga barna et materiale å uttrykke seg gjennom, gjorde det tydeligere for meg hva barna faktisk var interessert i. De trengte ikke bruke verbalspråket for å vise hva de ønsket, og jeg kunne gjennom observasjoner se hva jeg skulle ta med videre av aktiviteter i prosjektarbeidet.

I intervjuet med informant kommer det frem at de hadde lagt stor vekt på barns medvirkning i dere prosjektarbeid, samt at de har observert og vært lydhøre til det barna viste interesse for. Alle barna fikk lage sitt eget papir, og barna fikk lov til å ta i bruk dette papiret slik de ville. Noen valgte å henge det opp, andre tok det med hjem, mens noen brukte det til å tegne på.

Ut fra det informanten trekker frem i intervjuet om barns medvirkning så virker det for meg som at pedagogene i prosjektarbeidet har vært flinke på å legge til rette for at barna fikk være med å medvirke i prosjektet, samt at de gjorde det på en måte som tok utgangspunkt i barnas forutsetninger, og deres interesse for materialet og bygget videre på dette.

Dette sier informanten min om barns medvirkning i intervjuet:

«Vi hadde nok ikke valgt å fortsette med prosjektarbeidet hvis ikke det var for at barna viste interesse for papiret.» -Informanten

Dette kan knyttes til det Larsen og Slåtten (2020) mener om at medvirkning må skje ut fra barnas forutsetninger, og at voksne har et annet perspektiv, og vi ser ofte ting på andre måter enn barn. Derfor kan det være enklere å ta barns medvirkning på alvor gjennom leken og gjennom andre ytringer, enn i barnas samtale med voksne (Larsen & Slåtten, 2020, s. 309). I dette prosjektet har pedagogene også gitt barna en måte å uttrykke seg på, og et materiale og uttrykke seg gjennom.

Bilde 8. Papir med farge og mønster. (Fra barnehagens prosjektarbeid)

4.4 Pedagogisk dokumentasjon

Gjennom arbeid med det teoretiske grunnlaget, og i arbeidet med analyse av datamaterialet, har jeg kommet frem til at jeg ville ha med pedagogisk dokumentasjon som et tema i funn og drøftingsdelen min. Pedagogisk dokumentasjon var noe som ble mye snakket om under intervjuet med informanten, og noe som fremhevet seg i arbeidet med datamaterialet fra prosjektarbeidet mitt. I denne delen kommer jeg til å skrive om hvorfor det er sentralt med pedagogisk dokumentasjon i prosjektarbeid. Jeg kommer også til å ta med hvordan jeg tok dette i bruk i mitt prosjektarbeid, samt hva informanten sier om hvordan de har brukt det i deres prosjektarbeid.

I teoridelen har jeg med et sitat fra rammeplanen om pedagogisk dokumentasjon, der står det at: «Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39). I en kunstfaglig kontekst kan pedagogisk dokumentasjon gjennomføres for eksempel via observasjoner, ved hjelp av bilder, notater og til og med skisser av barnas egne skapende prosesser (Frisch, 2020, s. 47). Ved å analysere og reflektere rundt disse

dokumentasjonene kan vi enklere se på hva som interesserer barna, og hva barna er opptatt av. Gjennom å notere ned de observasjonene jeg gjorde i mitt prosjektarbeid, og ved bruk av billedokumentasjon, tydeliggjør jeg barnas møte med papirmaterialet, samt at jeg kan vise til hva barna viste interesse for. Disse observasjonene delte jeg så videre med andre ansatte i barnehagen. Målet med å dele observasjonene fra prosjektet mitt var aldri å belære de ansatte på noen som helst måte, men heller å gi inspirasjon og skape refleksjoner. Ved å dele mine dokumentasjoner med dem, hadde jeg et håp om at de skulle bli inspirert til å ta i bruk papir på ulike måter i samspill med barna. I intervjuet med informanten min kommer det frem hvordan de har arbeidet med papir etter at jeg var ferdig, og jeg får inntrykk av at prosjektet mitt kan ha vært med på å skape inspirasjon til deres prosjektarbeid, men det blir ikke direkte nevnt. Jeg valgte heller ikke å spørre om det, for i forhold til min problemstilling var det ikke nødvendig. Som nevnt tidligere så er det barnas interesse som veier tyngst når man tar valg om å starte, fortsette eller avslutte et prosjektarbeid.

I intervjuet trekker informanten min også frem viktigheten med pedagogisk dokumentasjon, dette sier informanten min:

«Vi har hatt stort fokus på dokumentasjon i form av bilder og det som er blitt laget. Vi har tatt dette med på møter med de andre ansatte, slik at alle får innsikt i det som er blitt gjort. På den måten kan vi se på hva man vil gjøre videre. Vi har også brukt dokumentasjonen for å ta utgangspunkt i det barna er interessert i.» -Informanten

Jeg får inntrykk av at pedagogisk dokumentasjon stod veldig sentralt i gjennomføringen av prosjektarbeidet deres, noe det også gjorde for mitt prosjektarbeid. Informanten min påpeker viktigheten med å ta med pedagogisk dokumentasjon på møter med personalet i barnehagen for å oppfordre til refleksjon knyttet til prosjektarbeidet. Ved å rette søkelyset mot dokumentasjoner man har fra ulike deler av gjennomføring av prosjekter og praksiser, kan man først da begynne å stille spørsmål om hva som ligger til grunn for de valgene vi tar (Kolle, Larsen & Ulla, 2017, s. 22). Informanten min trekker frem at noe av formålet med å ta i bruk denne dokumentasjonen på møter med personalet, var å få lagt frem den pedagogiske dokumentasjonen de har samlet inn i løpet av prosjektarbeidet for de andre ansatte, samtidig som det gir en begrunnelse for hvorfor de gjør som de gjør. Dokumentasjonen ville også hjelpe dem til å tydeligere kunne se om de hadde nådd de eventuelle målene de hadde satt for prosjektarbeidet.

5. Oppsummering og avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg papir som materiale. Papir blir ofte brukt til å uttrykke seg på, i form av ord eller bilde, men selve papiret i seg selv kan tas i bruk på mange ulike måter. Jeg har skrevet et teoretisk grunnlag, som jeg har brukt til å støtte opp funn og drøfting gjort i denne oppgaven. Jeg har gjennom observasjoner fra prosjektarbeidet mitt, og gjennom intervju med informanten min fått verdifulle datamaterialer som har hjulpet meg med å besvare min problemstilling: «*Hvordan kan man arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen?*».

I denne bacheloroppgaven har jeg rettet søkelyset mot de yngste barna i barnehagen. I det teoretiske grunnlaget går jeg inn på hvilket syn man har på de yngste barna og hvordan dette har forandret seg gjennom tiden. Jeg ser også på de yngste barnas kommunikasjonsmåter, og hvordan de tar i bruk kroppen og sansene for å uttrykke seg på. Gjennom min forskning har jeg fått dykket dypere inn i de yngste barnas møte med papir som et sanselig materiale gjennom observasjoner fra mitt eget prosjektarbeid. Jeg har i tillegg fått et innblikk i deres møte med papir i en skapende prosess gjennom intervju med informant om barnehagens prosjektarbeid. Det at de får utforsket med papiret via sansene kan være en fin måte å la dem få komme i kontakt med papirmaterialet på, samt at de får tilnærmet seg materialet på deres premisser.

Jeg har i tillegg sett på hvordan man kan se papirets *affordance*, og hvordan man kan ta i bruk papir i en skapende prosess i et prosjektarbeid sammen med de yngste barna. Når man inkludere barna i den skapende prosessen så vil barna få muligheten til å møte papirmaterialet på en ny måte. Jeg har gjennom denne oppgaven lært og fått erfart at i prosjektarbeid med papir står pedagogisk dokumentasjon helt sentralt. Ved bruk av observasjoner, bildedokumentasjon, samt ting som barna har skapt selv, vil man kunne reflektere sammen med personalet, og legge en retning for videre utføring av prosjektet med utgangspunkt i barnas interesser. Jeg har i løpet av arbeidet med denne oppgaven lært at i prosjektarbeid med barn, er det vesentlig at man klarer å legge til rette for barns medvirkning. Som jeg skriver i teorikapitlet så kan det være enklere å tolke signalene fra barn som klarer å bruke verbalspråket til å uttrykke seg. Ved å gi barna et materiale å jobbe eller utforske med, i dette tilfelle papir, åpner man da opp for at barna kan få uttrykke seg gjennom materialet. I skapende prosesser med de yngste barna, blir det helt sentralt å ta i bruk observasjoner og pedagogisk dokumentasjon for å kunne tolke signalene til barna og tydeligere se hva de viser

interesse for. Jeg har i tillegg til dette tatt for meg pedagogens rolle i barnas møte med papirmaterialet, og hvor viktig det er for barna at de har interesserte, støttende og nysgjerrige pedagoger rundt seg når de utforsker med papirmaterialer. Hvis vi har et ønske om at barna skal være til stede i en pedagogisk praksis, er det betydelig at pedagogen også er til stede som en aktiv deltaker i samspillet.

I denne forskningen har jeg ikke hatt noe mål om å finne ett spesifikt svar på problemstillingen min, derimot har jeg hatt et ønske om å utvide min erfaring og kunnskap om arbeid med papir med de yngste barna i barnehagen, og et håp om at min forskning kan være med på å gi inspirasjon og motivasjon til hvordan å ta i bruk papir med de yngste barna i barnehagen.

Jeg ønsker å avslutte denne oppgaven med et sitat fra rammeplanen for barnehagen som jeg har med i innledningen, og som jeg mener er en fin måte å avrunde denne oppgaven på. Der står det at:

«Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51).

Litteraturliste

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (19. juni 2020 - nr.91). Hentet fra:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_2

Bergsland, M. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven* (s.15-50) Cappelen Damm Akademisk.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).

Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora. (2021, 16. desember).

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Frisch, N. S. (2020). Barnehagens historie i et kunst- og håndverksfaglig lys. I N.- S. Frisch & M.- A. Letnes & J. Moe (red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen.* (s. 21-52).

Universitetsforlaget.

Greve, A. (2022). De yngste barna i barnehagen. I M. Bergsland & H. Jæger (Red.),

Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen. (s. 116-122) Cappelen Damm Akademisk.

Jonstøij, T. & Tolgraven, Å. (2008). *Hundre måter å tenke på.* Cappelen Damm.

Kjær, A. & Halland, S. J. A. (2019). *Sanselig prosjektarbeid med barn 0-2 år.* Cappelen Damm.

Kolle, T., Larsen, A. S. & Ulla, B. (2017). *Pedagogisk dokumentasjon: inspirasjoner til bevegelige praksiser.* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* Udir.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Larsen, A. K & Slåtten, M. V. (2020) *En bok om oppvekst: samfunnsfag for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

Letnes, M. A. (2020). Barns estetiske erfaring, lek og læring. I N.- S. Frisch & M.- A. Letnes & J. Moe (red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. (s.65-76). Universitetsforlaget.

Moe, J. (2020). Materialer, form og rom – inne og ute. I N.- S. Frisch & M.- A. Letnes & J. Moe (red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. (s.155-196). Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.

Waterhouse, A.-H. L. (2013). *I materialenes verden: Perspektiver og praksiser i barnehagens kunstneriske virksomhet*. Fagbokforlaget.

Waterhouse, A.-H. L. (2022). Hva skal til for å være en kompetent barnehagelærer i fagområdet kunst, kultur og kreativitet? I M. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s. 123-129). Cappelen Damm Akademisk.

Figur

Figur 1, s. 16. *Refleksjonsskjema*. Hentet fra eget prosjektarbeid.

Bilder

Bilde 1, s. 19. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 2, s. 20. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 3, s. 20. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 4, s. 21. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 5, s. 21. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 6, s. 22. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 7, s. 22. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

Bilde 8, s. 24. Fra observasjon i barnehage. Foto: VFH

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Arbeid med papir med de yngste barna i barnehagen?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å utforske hvordan man kan arbeide med papir på småbarnsavdeling. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å utforske hvordan man kan arbeide med papir med de yngste barna i barnehagen. Jeg ønsker gjennom intervju å få større innblikk i hvordan å ta i bruk materialet, samt hvordan man som ansatt i barnehagen kan legge til rette for utforskning og bruk av papir på småbarnsavdeling. Jeg ønsker også å få et innblikk i hvordan barna opplever møtet med materialet.

I tillegg til dette ønsker jeg å ta i bruk datamaterialet jeg har fra tidligere prosjekt gjennomført i barnehagen. Målet med intervjuet er å forhåpentligvis få informasjon om hvordan barnehagen har arbeidet med papir tidligere. Ved å ta i bruk egne datamaterialer ønsker jeg å kunne vise til erfaringer jeg gjort i barnas møte med papir.

Jeg har derfor valgt å ta for meg problemstillingen: «Hvordan kan man jobbe med papir med de yngste barna i barnehagen?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta i prosjektet så innebærer det å bli med på et intervju.

- Det innebærer også å gi meg mulighet til å bruke data jeg har smalet inn fra tidligere prosjekt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28. april 2023.

Med vennlig hilsen

Mirjam Dahl Bergsland
& Nina Scott Frisch

Vilde Finstad Henriksen

Veileder:

Student:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Arbeid med papir med de yngste barna i barnehagen.» Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.